

Sygn. akt V ACa 378/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lipca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – Wydział V Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jacek Grela (spr.)
Sędziowie:	SA Roman Kowalkowski SA Maria Sokołowska
Protokolant:	sekretarz sądowy Joanna Makarewicz

po rozpoznaniu w dniu 17 lipca 2013 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa Agencji (...)

przeciwko K. D.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w (...)

z dnia 27 lutego 2013 r., sygn. akt I C 1974/11

- zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I (pierwszym) i II (drugim) w ten sposób, że utrzymuje w mocy w całości nakaz zapłaty wydany przez Sąd Okręgowy w (...) w postępowaniu nakazowym w dniu 4 lipca 2011r. pod sygn. akt I Nc (...);
- zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 6.633 (sześć tysięcy sześćset trzydzieści trzy) złote tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt V ACa 378/13

UZASADNIENIE

Powódka wniosła o orzeczenie nakazem zapłaty, że pozwany jest obowiązany zapłacić jej kwotę 76.526,66,-zł z ustawowymi odsetkami od dnia 23 listopada 2010 r. do dnia zapłaty oraz kosztami postępowania nakazowego, w tym kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powódka stwierdziła m.in., że zawarła z pozwanym w dniu 24 września 2005 r. umowę nr (...) o dofinansowanie projektu, której zabezpieczenie stanowił weksel niezupełny, wypełniony na sumę wekslową 78.658,93,-zł, wraz z deklaracją wekslową. Zgodnie z treścią wniosku (pkt.13.5.2) pozwany nie posiadał w dniu jego złożenia wymaganego przepisami wykształcenia, stąd w umowie w § 5 ust. 1 pkt 9 pozwany zobowiązał się do

uzupełnienia wykształcenia rolniczego, co winno nastąpić przed upływem 5 lat od rozpoczęcia działalności rolniczej, tj. do dnia 31 grudnia 2009 r. Pozwany nie wywiązał się z tego obowiązku.

Nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 4 lipca 2011 r. Sąd Okręgowy nakazał pozwanemu, aby zapłacił na rzecz powódki kwotę 78.658,93,-zł z ustawowymi odsetkami od dnia 23 listopada 2010 r. do dnia zapłaty wraz z kwotą 4.601,-zł tytułem zwrotu kosztów postępowania, w tym kwotę 3.617,-zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

W zarzutach od nakazu zapłaty z dnia 21 lipca 2011 r. pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu, oddalenie powództwa oraz zwrot kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swego stanowiska pozwany zauważył m.in., że na chwilę zawarcia rzeczonyj umowy posiadał: odpowiednie wykształcenie rolnicze oraz wymagany staż pracy w rolnictwie.

W toku procesu strony podtrzymały swoje stanowisko w sprawie.

Wyrokiem z dnia 27 lutego 2013 r., zapadłym w sprawie o sygn. akt I C 1974/11, Sąd Okręgowy w (...):

I. uchylił zaskarżony nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z 4 lipca 2011 r. i oddalił powództwo;

II. zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 3.600,-zł (trzy tysiące sześćset złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.

Podjęte rozstrzygnięcie, Sąd Okręgowy uzasadnił w następujący sposób:

Pozwany K. D. urodził się (...) roku. Od 31 grudnia 2004r. pozwany zaczął prowadzić gospodarstwo rolne w miejscowości J., gm. W., powiat (...), nabyte od rodziców. Od tego dnia pozwany podlegał ubezpieczeniu społecznemu w (...) Wcześniej, bo od 16 –ego roku życia pozwany pracował w tym gospodarstwie jako domownik rolnika. Był wtedy uczniem liceum zawodowego. Nie był zgłoszony do ubezpieczenia w(...), ponieważ był ubezpieczony jako uczeń szkoły. Do szkoły miał około 3 kilometry. Nie mieszkał w internacie. Pozwany w dniu przejęcia gospodarstwa po rodzicach, posiadał zawodowe wykształcenie rolnicze. W czerwcu 2003 roku ukończył Liceum Zawodowe we W., uzyskując tytuł zawodowy rolnik, specjalność gospodarka łowiecka. Potem uczęszczał do szkoły informatycznej i nadal pomagał w gospodarstwie rolnym rodziców.

Po nabyciu gospodarstwa rolnego pozwany złożył w dniu 11 lutego 2005 roku u powódki - (...) w W., wniosek o dofinansowanie realizacji projektu w zakresie działania „Ułatwianie startu młodym rolnikom”. We wniosku pozwany wskazał, że nie spełnia kryterium kwalifikacji zawodowych w dniu składania wniosku, jest natomiast ubezpieczony w (...) jako prowadzący gospodarstwo rolne. Ponadto wnioskodawca zaznaczył, że uzupełni wykształcenie rolnicze w okresie 5 lat od dnia rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego.

W dniu 24 września 2005r. powódka zawarła z pozwanym „Umowę o dofinansowanie projektu”, określającą prawa i obowiązki stron wynikające z przyznania pozwanemu pomocy w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”, w zakresie ułatwiania startu młodym rolnikom. W ramach tej umowy, powódka przekazała pozwanemu 50.000 zł, tytułem pomocy w realizacji projektu o znaku (...) - (...) - (...). W § 5 ww. umowy, pozwany zobowiązał się do wypełnienia zobowiązań określonych w Programie i uzupełnieniu Programu, m.in. do uzupełnienia wykształcenia w celu spełnienia wymogu dotyczącego kwalifikacji zawodowych (pkt 9) i złożenia w oddziale regionalnym dokumentów potwierdzających uzupełnienie wykształcenia, przed upływem 5 lat od momentu rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego (pkt 10). Zgodnie z treścią § 8 ust. 1 ww. umowy strony ustaliły, że prawnym zabezpieczeniem wykonania przez pozwanego zobowiązań określonych w umowie jest weksel własny in blanco wraz deklaracją wekslową. Stosownie zaś do § 6 ust. 1 pkt 3 umowy beneficjent zobowiązany jest do zwrotu otrzymanej pomocy

wraz z odsetkami liczonymi jak dla zaległości podatkowych, liczonymi od dnia wypłacenia przez Agencję pomocy, w przypadku niewypełnienia co najmniej jednego ze zobowiązań, o których mowa w § 5 ust. 1 umowy.

Pozwany w dniu 24 września 2005 r. wystawił weksel in blanco wraz z deklaracją wekslową. W deklaracji wekslowej pozwany upoważnił powódkę do wypełnienia weksla w każdym czasie na sumę odpowiadającą kwocie całkowitego zobowiązania wynikającego z łączącej strony umowy wraz z odsetkami, do opatrzenia go datą płatności wg swego uznania oraz uzupełnienia weksla brakującymi elementami, w tym klauzulą „bez protestu”, zawiadamiając o tym fakcie pozwanych listem poleconym, który powinien być wysłany przynajmniej 7 dni przed terminem płatności.

Pismem z dnia 24 stycznia 2006 r. powódka zwróciła się do pozwanego o udzielenie informacji, czy rozpoczął już naukę w celu osiągnięcia wymaganego poziomu wykształcenia. W piśmie z dnia 22 lutego 2006r. pozwany poinformował powódkę, że w celu uzupełnienia kwalifikacji zawodowych zamierza rozpocząć edukację w bieżącym roku szkolnym. Jednocześnie pozwany poinformował powódkę o planach rozpoczęcia budowy przydomowej oczyszczalni ścieków i zakupu ciągnika.

W 2008 roku pozwany zapisał się do Zespołu Szkół Centrum (...) w G.. Dnia 17 listopada 2008 roku pozwany uzyskał tytuł zawodowy w zawodzie rolnik.

Pismem z dnia 2 lutego 2010 roku powódka poinformowała pozwanego, iż w związku z umową o dofinansowanie stwierdzono nieprawidłowości, albowiem pozwany do dnia 30 grudnia 2009r. nie przedstawił dokumentu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe co najmniej do poziomu średniego wykształcenia rolniczego. Powódka podniosła, iż pozwany przedstawił jedynie świadectwo ukończenia liceum zawodowego w zawodzie rolnik, które z uwagi na brak 3-letniego stażu pracy w gospodarstwie rolnym na dzień złożenia wniosku nie spełnia kryterium kwalifikacji zawodowych. W związku z powyższym powódka poinformowała pozwanego, iż zostanie uruchomiona procedura windykacji należności w celu zwrotu kwoty pomocy w wysokości 50.000,- zł. wraz z odsetkami.

W piśmie z dnia 12 lutego 2010r. pozwany złożył odwołanie od powyższej decyzji, w którym przedstawił swoje stanowisko. Pozwany podniósł, iż posiada wykształcenie rolnicze, albowiem ukończył kurs zawodowy oraz legitymuje się trzyletnim stażem pracy w gospodarstwie rolnym, gdyż począwszy od 16-ego roku życia pracował w gospodarstwie rolnym swoich rodziców, ale nie był wówczas ubezpieczony w (...) bo był ubezpieczony jako uczeń.

W odpowiedzi na to pismo, powódka pismem z dnia 12 lipca 2010r., podtrzymała swoje dotychczasowe stanowisko, twierdząc, iż pozwany w dniu podpisania umowy nie posiadał stażu pracy w gospodarstwie rolnym mierzonym m. in. okresem objęcia ubezpieczeniem w(...), gdyż zaświadczenie z (...) wykazuje, iż pozwany był objęty ubezpieczeniem społecznym rolników, jako rolnik prowadzący gospodarstwo, od dnia 31 grudnia 2004 r. Tym samym, powódka podniosła, iż uzyskanie tytułu zawodowego w zawodzie rolnik jest niewystarczające do wypełnienia zobowiązań wynikających z umowy.

W piśmie z dnia 5 sierpnia 2010 roku powódka wystosowała do pozwanego wezwanie do zapłaty z dnia 5 sierpnia 2010 roku należności w kwocie 77.165,78 zł., na którą złożyły się: kwota 50.000 zł. i odsetki w kwocie 27.165,78 zł., w terminie 7 dni od doręczenia wezwania pod rygorem skierowania sprawy na drogę sądową.

W odpowiedzi na to wezwanie pozwany pismem z dnia 19 sierpnia 2010 r. oświadczył, iż nie uznaje roszczenia powódki o zapłatę kwoty 77.165,78 zł. albowiem w jego ocenie spełnił wszelkie warunki umowy o dofinansowanie.

Odpowiadając na powyższe pismo pozwanego, powódka pismem z dnia 21 września 2010r. ponownie wezwała pozwanego do zapłaty kwoty 77.741,11 zł. w terminie 7 dni pod rygorem skierowania sprawy do Sądu.

W piśmie z dnia 06 października 2010r. zatytułowanym odpowiedzi na wezwanie do zapłaty, pozwany podkreślił, iż posiada staż pracy w gospodarstwie rolnym jako domownik, ponieważ od 16-ego roku życia pracował w tym gospodarstwie, ale nie został zgłoszony do ubezpieczenia społecznego w(...), ponieważ zbył uczniem i jako uczeń był ubezpieczony.

W piśmie z dnia 27 października 2010r. powódka wystosowała do pozwanego ostateczne wezwanie do zapłaty sumy wekslowej w kwocie 78.658,93 zł. do dnia 22.11.2010r. pod rygorem wszczęcia postępowania sądowego. Pozwany powyższe wezwanie odebrał dnia 2 września 2009 r.

Pozwany nie uiszczył na rzecz powódki kwoty dochodzonej pozwem. Kwestionując żądanie powódki zapłaty kwoty dochodzonej pozwem pozwany wniósł do Sądu Okręgowego w Warszawie o ustalenie, że nie spoczywa na nim taki obowiązek. Wyrokiem z dnia 26 października 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił jego powództwo o ustalenie, przyjmując w uzasadnieniu rozstrzygnięcia brak interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego lub prawa.

Pozwany po objęciu gospodarstwa rolnego w 2004 r. zmodernizował je przy pomocy pieniędzy uzyskanych od powódki. Zakupił maszyny: kombajn, ciągnik, agregat siewny, powiększył areał rolny, rozwinął produkcję rolną. Pozwany jest uważany za dobrego gospodarza.

W tym stanie rzeczy, Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Przedstawiony stan faktyczny ustalono w sposób bezsporny na podstawie dowodu z dokumentów i zeznań świadków. Z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika jednoznacznie, że pozwany w chwili zawierania umowy posiadał wykształcenie średnie ogólne i zasadnicze zawodowe w zawodzie rolnik. Wynika to jednoznacznie ze świadectwa ukończenia Liceum Zawodowego we W. (k. 53). W okresie 5 lat od chwili zawarcia umowy pozwany ukończył jedynie kurs zawodowy w Zespole Szkół Centrum (...) w G. w zawodzie rolnik. Nie nabył zatem wykształcenia na poziomie wykształcenia średniego rolniczego. Jest również okolicznością bezsporną, że pozwany nabył gospodarstwo od rodziców 31 grudnia 2004 r. i od tego dopiero czasu korzysta z ubezpieczenia rolniczego w ramach (...) Wcześniej jako uczeń nie był ubezpieczony jako domownik w (...). Pracował jednak w gospodarstwie rolnym rodziców co najmniej od 16 roku życia.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, prima facie pozwany nie wypełnił obowiązku uzupełnienia wykształcenia przynajmniej do poziomu średniego rolniczego w okresie 5 lat od chwili zawarcia umowy. Powódka mogła zatem żądać od niego zwrotu otrzymanej przez niego pomocy wraz z odsetkami zgodnie z § 6 umowy o dofinansowanie. Przypomniał, że pozwany – zgodnie z umową – zobowiązał się do zwrotu pomocy wraz z odsetkami w wysokości określonej dla zaległości podatkowych, liczonych od dnia wypłacenia przez Agencję pomocy na rzecz beneficjenta, w przypadku:

- 1) złożenia podrobionych, przerobionych, stwierdzających nieprawdę lub nierzetelnych dokumentów mających istotny wpływ na przyznanie pomocy,
- 2) niezgodności ze stanem faktycznym co najmniej jednego z oświadczeń, o których mowa w § 2,
- 3) niewypełnienia co najmniej jednego z zobowiązań, o których mowa w § 5 ust. 1.

Biorąc pod uwagę, że zgodnie z pkt 9 ust. 1 § 5 umowy pozwany zobowiązał się do uzupełnienia wykształcenia w celu spełnienia wymogu dotyczącego kwalifikacji zawodowych, w przypadku gdy wymóg ten nie był spełniony w dniu złożenia wniosku o dofinansowanie realizacji projektu, to powódka mogła skorzystać z uprawnienia przewidzianego w § 6 ust. 2 umowy.

Sąd a quo podniósł, że nie sposób jednak przeoczyć, że strony zawarły umowę w ramach programu „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”. Program ten oraz jego Uzupełnienie opracowane zostały na podstawie przepisów prawa Unii Europejskiej, a w szczególności rozporządzeń:

- 1) 1260/1999/WE z dnia 21 czerwca 1999 r. ustanawiającego przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych (Dz. Urz. UE L 161/1 z 26.06.1999);

2) 1257/1999/WE z dnia 17 maja 1999 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR), zmieniającego niektóre rozporządzenia (Dz. Urz. UE L 160/80 z 26.06.1999);

3) 817/2004/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia 1257/1999/WE w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR) (Dz. Urz. UE L 153/30 z 30.04.2004);

4) 1685/2000/WE z dnia 28 lipca 2000 r. określającego szczegółowe zasady wprowadzania w życie rozporządzenia 1260/1999/WE w zakresie kwalifikowania wydatków operacji współfinansowanych przez fundusze strukturalne (Dz. Urz. WE L

193 z 29.07.2000);

5) 1783/2003/WE z dnia 12 lipca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (Dz. Urz. UE L 213 z 13.08.1999);

6) 963/2003/WE z dnia 4 czerwca 2003 r. zmieniającego rozporządzenie 445/2002/WE ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia 1257/1999/WE w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR) (Dz. Urz. UE L 138/32 z 05.06.2003),

7) 448/2004/WE z dnia 10 marca 2004 r. zmieniającego rozporządzenie 1685/2000/WE z dnia 28 lipca 2000 r. określające szczegółowe zasady wprowadzania w życie rozporządzenia 1260/1999/WE w zakresie kwalifikowania wydatków operacji współfinansowanych przez fundusze strukturalne i uchylające rozporządzenie 1145/2003/WE (Dz. Urz. WE L 72/66 z 11.03.2004).

Według Sądu meriti analiza powołanych przepisów prawa unijnego prowadzi do wniosku, że regulacje te określają ogólnie, komu przysługuje prawo otrzymania dofinansowania (pomocy). Przykładowo zgodnie z art. 8 rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/99 z dnia 17 maja 1999 r. pomoc młodym rolnikom dla ułatwienia im startu w rolnictwie będzie przyznawana pod następującymi warunkami:

- rolnik ma mniej niż 40 lat,
- posiada odpowiednią wiedzę i umiejętności zawodowe,
- rozpoczyna prowadzenie gospodarstwa rolnego po raz pierwszy,
- kieruje gospodarstwem.

Ponadto w odniesieniu do gospodarstwa należy wykazać jego rentowność oraz że spełnia ona minimalne standardy dotyczące środowiska, higieny i warunków życia zwierząt.

Na gruncie prawa polskiego Program – Sektorowy Program Operacyjny „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”, stanowiący załącznik do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 września 2004 r. w sprawie przyjęcia Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006 (Dz. U. Nr 197, poz. 2032) i Uzupełnienie Programu - Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”, stanowiące załącznik do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 r. w sprawie Uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006 (Dz. U. Nr 197, poz. 2032), określają szczegółowo zasady przyznawania dotacji młodym rolnikom, w szczególności określają takie pojęcia, jak wymagana wiedza i umiejętności zawodowe oraz staż pracy.

Sąd pierwszej instancji przypomniał, że powołując się na te przepisy powódka zażądała zwrotu przekazanej pozwanemu kwoty z odsetkami. W szczególności powołała się ona na to, że zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 8 września 2004 r. za staż pracy w gospodarstwie uznaje się wyłącznie okres, w którym wnioskodawca podlegał ubezpieczeniu w (...) jako domownik oraz okres, w którym rolnik prowadził przejęte gospodarstwo rolne. Skoro pozwany jako uczeń nie mógł wykazać się wymaganym okresem ubezpieczenia w (...), to brak podstaw do uznania, że można jemu zaliczyć 3-letni staż pracy w gospodarstwie, skoro jako właściciel gospodarstwa był ubezpieczony w (...) niecały rok.

Zdaniem Sądu a quo, ze stanowiskiem tym nie sposób się zgodzić. Poza sporem jest, że w zamian za ułatwienie startu pozwanemu jako młodemu rolnikowi poprzez udzielenie przez Agencję stosowanej dotacji, rolnik przyjął na siebie szereg obowiązków. Miał on obowiązek prowadzenia gospodarstwa rolnego w tym w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, przez co najmniej 5 lat, spełnienia kryterium żywotności ekonomicznej gospodarstwa, spełnienia minimalnych standardów w zakresie higieny, ochrony środowiska i warunków utrzymania zwierząt w przypadku gdy gospodarstwo to nie spełniało powyższych standardów w dniu złożenia wniosku o dofinansowanie realizacji projektu oraz uzupełnienia wykształcenia zawodowego w sytuacji gdy wymóg ten nie był spełniony w dniu złożenia wniosku o dofinansowanie realizacji projektu.

Skoro powódka zarzuca pozwanemu, że nie dotrzymał jednego tylko warunku w postaci uzupełnienia wykształcenia zawodowego – oznacza to, że pozostałe warunki zostały przez pozwanego spełnione. W ocenie Sądu a quo, cel umowy jakim była realizacja projektu w postaci osiągnięcia żywotności ekonomicznej gospodarstwa rolnego i spełnienia przynajmniej minimalnych standardów w zakresie higieny, ochrony środowiska i warunków utrzymania zwierząt – został osiągnięty.

Uzupełnienie wykształcenia miało jedynie pomóc rolnikowi w realizacji projektu, a nie było celem samym w sobie. Domaganie się zwrotu dotacji tylko z przyczyny niewystarczającego uzupełnienia wykształcenia (na poziomie wykształcenia średniego rolniczego) musi być uznane za niesłuszne. (por. Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 9 października 2012 r., sygn. akt V ACa 704/12, opublikowanym na: www.orzeczenia.gdansk.sa.gov.pl).

Pozwany pracował w gospodarstwie rolnym rodziców przynajmniej od 16 roku życia, w wieku 20 lat przejął to gospodarstwo od nich, by je znacznie rozwinąć w zakresie prowadzonej produkcji roślinnej i zwierzęcej. W okresie 5 lat od chwili zawarcia umowy pogłębił również swoją wiedzę na temat rolnictwa i umiejętności zawodowe, uzyskując dyplom ukończenia kursu zawodowego w Zespole Szkół (...) w G..

Sąd meriti uznał, że okoliczności te nie są pozbawione znaczenia prawnego, jeśli się zważy, że przepisy prawa polskiego nie mogą pozostawać w sprzeczności z prawem unijnym. Przepisy unijne nie nakładają na osoby ubiegające się o pomoc obowiązkowo ukończenia szkół na poziomie rolniczego wykształcenia średniego, czy wyższego. Chodzi jedynie o uzyskanie wiedzy i umiejętności zawodowych wystarczających do prowadzenia rentownego gospodarstwa rolnego.

Nie przypadkiem prawo unijne nie uzależnia przyznania otrzymanej pomocy finansowej od tego, czy rolnik przez określony czas korzysta z rolniczego ubezpieczenia społecznego, czy nie. Wymóg ten, wprowadzony przez przepisy prawa krajowego, różnicuje bezzasadnie sytuację osób ubiegających się o dotację, stawiając w korzystniejszej sytuacji osoby, które mogą okazać się zaświadczeniem (...), że korzystały z ubezpieczenia społecznego jako tzw. domownicy. Pozwany jako osoba pracująca w gospodarstwie rodziców i nie korzystająca z ubezpieczenia rolniczego nie może być traktowana gorzej aniżeli osoba ubezpieczona w (...) jako domownik.

Z przedstawionych powodów, Sąd Okręgowy orzekł, jak w sentencji.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. W skład kosztów wchodziło wynagrodzenie pełnomocnika procesowego.

Powyższe rozstrzygnięcie w całości zaskarżyła apelacją powódka i zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, tj. naruszenie:

1) art. 8 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/ 999 z dnia 17 maja 1999 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOGR) oraz zmieniające i uchylające niektóre rozporządzenia (Dz. Urz. UE L.1999.Nr 160 str. 80) w związku z art. 4 rozporządzenia Komisji (WE) nr 817/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOGR) (Dz. Urz. UE L.2004r. Nr 153, str. 30),

2) art. 37 ust. 4 oraz art. 41 wyżej wym. rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 z dnia 17 maja 1999 r. w związku z załącznikiem do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia z dnia 8 września 2004 r. w sprawie Uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”(Dz. U. Nr 207, poz. 2117 z późn. zm.) w części dotyczącej kryteriów dostępu pkt 4 lit.a Działania I .2. „Ułatwianie startu młodym rolnikom” (Dz. U. Nr 207, poz. 2117 z późn. zm.),

3) art. 353¹, art. 354 i art. 355 Kodeksu cywilnego określającego istotę zobowiązań, w tym obowiązek należytej staranności dłużnika przy wykonywaniu zobowiązania poprzez uznanie, że pozwany i powód:

a) nie byli zobowiązani do stosowania i przestrzegania w/w przepisów, skutkiem czego pozwany nie musiał w terminie 5 lat spełnić warunku uzupełnienia wykształcenia,

b) brak podstaw do wymagania przez powoda posiadania ubezpieczenia w (...), jako warunku uznania stażu pracy w gospodarstwie przy udzieleniu pomocy dla młodych rolników,

4) naruszenie art. 233 § 1 kpc i art.328 § 2 kpc, tj. naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy przez sformułowanie w oparciu o stan faktyczny i prawny sprawy błędnego wniosku prowadzącego do uznania, że pozwany nie musiał być ubezpieczony w KRUS i nie musiał uzupełnić tym samym wykształcenia;

wniosła o (k. 178 akt):

1/ zmianę zaskarżonego wyroku przez utrzymanie w mocy nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym dnia 4 lipca 2011 r. w całości i zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania apelacyjnego wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych; ewentualnie o:

2/ uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez sąd I instancji i zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów procesu za II instancję, w tym kosztów zastępstwa według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja powódki zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny, podziela i przyjmuje za swoje, wszystkie istotne dla rozstrzygnięcia, ustalenia Sądu pierwszej instancji oraz dokonaną ocenę prawną, o ile poniżej, nie uznał odmiennie.

Zauważyć należy, że stan faktyczny w przedmiotowej sprawie nie był sporny. Strony nie kwestionowały faktu zawarcia umowy o dofinansowanie projektu. Nie podważyły w żadnym miejscu treści poszczególnych postanowień tej umowy. Zgodziły się z tym, że pozwany na chwilę zawierania umowy nie posiadał wymaganego stażu w rolnictwie, obliczanego w odniesieniu do okresu ubezpieczenia w (...). Potwierdziły okoliczność, że pozwany nie posiadał

średniego wykształcenia rolniczego i zobowiązał się je uzupełnić w okresie pięciu lat. Strony zdawały sobie również sprawę ze skutków niewywiązania się przez pozwanego z przyjętych na siebie zobowiązań.

W pierwszym rzędzie podkreślić trzeba, że Sąd meriti błędnie zinterpretował relacje pomiędzy prawem unijnym a prawem wewnętrznym w zakresie analizowanych kwestii.

W istocie, w art. 8 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 z dnia 17 maja 1999 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOGR) oraz zmieniające i uchylające niektóre rozporządzenia (Dz.U.UE.L.1999.160.80), wskazano ogólne (podstawowe) warunki, pod którymi będzie przyznawana pomoc młodym rolnikom.

Jednakże, już w art. 37 ust. 4 powyższego rozporządzenia jednoznacznie podkreślono, że Państwa Członkowskie mogą ustanowić dalsze lub bardziej restrykcyjne warunki przyznawania wsparcia Wspólnoty na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, pod warunkiem jednak, że warunki te będą zgodne z celami i wymaganiami ustanowionymi w niniejszym rozporządzeniu.

Dokonując wykładni art. 37 ust. 4 cyt. rozporządzenia, należy poczynić dwie uwagi.

Po pierwsze, interpretacja powyższej normy nie nastęrcza większych trudności w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości.

Jako przykład przywołać należy wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4 czerwca 2009 r., C-241/07, opublikowany w ZOTSiS 2009/6A/I-4323, www.eur-lex.europa.eu, ECR 2009/6A/I-4323-4368.

Trybunał Sprawiedliwości wyraził m.in. zapatrywanie: „Ograniczenie przez państwo członkowskie z powodu niewystarczających środków budżetowych kręgu beneficjentów wsparcia na rzecz rozwoju obszarów wiejskich wyłącznie do rolników będących już adresatami decyzji o przyznaniu tego rodzaju wsparcia w poprzednim roku budżetowym nie narusza przepisów art. 24 ust. 1 rozporządzenia nr 1257/1999 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOGR) w brzmieniu zmienionym rozporządzeniem nr 2223/2004, w związku z art. 37 ust. 4 i art. 39 tego rozporządzenia.

W świetle celu rozporządzenia nr 1257/1999, które zmierza do promowania rozwoju agrośrodowiskowego i ogólnie do rozwoju obszarów wiejskich, państwa członkowskie winny czynić starania w kierunku właściwego zarządzania ich zasobami finansowymi w taki sposób, aby umożliwić każdemu uprawnionemu wnioskodawcy, w rozumieniu tego rozporządzenia, skorzystanie ze wsparcia na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Niemniej jednak, zgodnie z art. 37 ust. 4 i art. 39 ust. 3 omawianego rozporządzenia państwa członkowskie mogą ustanowić dalsze lub bardziej restrykcyjne warunki przyznawania wspólnotowego wsparcia na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, o ile warunki te będą zgodne z celami i wymaganiami ustanowionymi w tym rozporządzeniu, oraz że w miarę potrzeby środki wsparcia mogą być następczo korygowane przez państwa członkowskie w celu zapewnienia zgodności i spójności. W ten sposób planowanie programu wsparcia agrośrodowiskowego może podlegać ewolucji, skoro ustanowienie tego programu winno być dokonane z poszanowaniem celów omawianego rozporządzenia.

Z uwagi na brak koniecznych środków budżetowych, w danym państwie członkowskim, wybór dokonany przez ustawodawcę krajowego, mający na celu ograniczenie kręgu rolników uprawnionych do uzyskania wsparcia na rzecz rozwoju obszarów wiejskich wyłącznie do rolników, którzy w roku poprzednim podjęli zobowiązania agrośrodowiskowe, wpisuje się w zakres swobody działania, jaką dysponują na mocy rozporządzenia nr 1257/1999 państwa członkowskie.”

Po drugie, w myśl art. 41 ust. 1 cyt. rozporządzenia, plany rozwoju obszarów wiejskich są opracowane na poziomie geograficznym uznanym za najbardziej właściwy. Plany są przygotowywane przez właściwe władze wyznaczone i przedkładane Komisji przez Państwo Członkowskie po skonsultowaniu ich z właściwymi władzami i organizacjami na właściwym szczeblu terytorialnym.

Innymi słowy, plan rozwoju obszarów wiejskich – mając również na względzie treść ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (Dz. U. Nr 116 poz. 1206) – nie mógłby funkcjonować z pominięciem akceptacji Komisji Europejskiej.

Istotne znaczenie ma również dyspozycja art. 4 rozporządzenia Komisji (WE) nr 817/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOGR) - Dz.U.U.E.L.2004.153.30.

Stanowi on, że:

1. Warunki dotyczące pomocy w podejmowaniu działalności przez młodych rolników ustanowione w art. 8 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 1257/1999 muszą być spełnione w chwili podjęcia indywidualnej decyzji o przyznaniu wsparcia.
2. Okres nieprzekraczający pięciu lat od rozpoczęcia działalności może być przyznany w celu spełnienia wymogów odnoszących się do umiejętności i kompetencji zawodowych, rentowności ekonomicznej i minimalnych norm dotyczących ochrony środowiska, higieny i dobrostanu zwierząt, jeśli młody rolnik potrzebuje okresu dostosowawczego, w którym podejmie działalność lub zrestrukturyzuje gospodarstwo.

Z kolei, na podstawie art. 11 ust. 5 cyt. już ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (Dz. U. Nr 116 poz. 1206), wydane zostało rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 8 września 2004 r. w sprawie Uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego "Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006" (Dz. U. Nr 207 poz. 2117 ze zm.) wraz z załącznikiem.

Z treści rzezonego załącznika wynikają cele, działania, priorytety, a także warunki, pod którymi przyznawane jest dofinansowanie.

Punkt 3.1.2.załącznika obejmuje: Działanie "Ułatwianie startu młodym rolnikom"

W dziale „Kryteria dostępu” jednoznacznie wskazano, że w przypadku wnioskodawców osób fizycznych, wymagane jest, albo odpowiednie wykształcenie, albo stosowny staż plus odpowiednie wykształcenie.

Gdy chodzi o staż, to mierzony on jest ubezpieczeniem w KRUS w charakterze domownika lub okresem, w którym wnioskodawca prowadził przejęte gospodarstwo rolne.

Z powyższych uregulowań prawnych wynikają następujące wnioski:

- 1) pomoc finansowa może być przyznana tylko wnioskodawcom spełniającym określone warunki,
- 2) Państwa Członkowskie mogą ustanowić dalsze lub bardziej restrykcyjne warunki, niż te które wynikają z treści art. 8 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 z dnia 17 maja 1999 r.,
- 3) warunki te winny być spełnione w chwili podjęcia indywidualnej decyzji o przyznaniu wsparcia; jednakże, okres nieprzekraczający pięciu lat od rozpoczęcia działalności może być przyznany w celu spełnienia wymogów odnoszących się do umiejętności i kompetencji zawodowych, rentowności ekonomicznej i minimalnych norm dotyczących ochrony środowiska, higieny i dobrostanu zwierząt, jeśli młody rolnik potrzebuje okresu dostosowawczego, w którym podejmie działalność lub zrestrukturyzuje gospodarstwo,
- 4) warunki, określone przez Państwo Polskie stały się elementem Narodowego Planu Rozwoju, zaakceptowanego przez Komisję Europejską,
- 5) warunki te – wbrew twierdzeniom Sądu a quo – nie tylko, że nie były sprzeczne z prawem unijnym, ale wręcz rozwijały i uzupełniały określone normy prawa unijnego.

Bezspornie, pozwany na chwilę zawarcia umowy z dnia 24 września 2005 r. nie posiadał odpowiedniego stażu. Wskazano powyżej w jaki sposób ten staż jest mierzony. Pozwany, ani nie prowadził przejętego gospodarstwa rolnego przez wymagany okres, ani nie był ubezpieczony w KRUS w odpowiednim czasie. Wymóg ten jest jednoznaczny. Brak jest podstaw do odwoływania się do ubezpieczenia w trakcie kontynuowania nauki szkolnej.

Zatem, w przypadku pozwanego wchodził w rachubę jedynie warunek w postaci wyższego lub średniego wykształcenia rolniczego.

Ponieważ, pozwany nie legitymował się takim wykształceniem, na chwilę zawierania umowy o dofinansowanie projektu, zobowiązał się je uzupełnić w okresie pięciu lat.

Sąd pierwszej instancji uznał, że cel przedmiotowej umowy, w rozumieniu dyspozycji art. 353¹ k.c., został osiągnięty. Skoro zatem powódka zarzucała pozwanemu, że nie dotrzymał jednego tylko warunku w postaci uzupełnienia wykształcenia zawodowego – oznaczało to, że pozostałe warunki zostały przez pozwanego spełnione. W rezultacie Sąd meriti uznał, że brak wypełniania jednego z tych warunków, nie może mieć wpływu na fakt osiągnięcia celu umowy.

W ocenie Sądu a quo, celem umowy była realizacja projektu w postaci osiągnięcia żywotności ekonomicznej gospodarstwa rolnego i spełnienia przynajmniej minimalnych standardów w zakresie higieny, ochrony środowiska i warunków utrzymania zwierząt.

Otóż, nie można podzielić zapatrywania Sądu pierwszej instancji. Bowiem, po pierwsze, cel umowy został zawężony w stosunku do treści wspomnianego już załącznika do rozporządzenia Ministra Rolnictwa z dnia 8 września 2004 r.

Otóż, ponownie z treści punktu 3.1.2. tego załącznika wynika m.in., że celem działania, w postaci ułatwienia startu młodym rolnikom, jest ułatwienie zakładania i przejmowania gospodarstw rolnych przez młodych rolników oraz wsparcie modernizacji tych gospodarstw. Dodaje się, że przejmowanie gospodarstw rolnych przez młodych rolników, posiadających odpowiednie kwalifikacje i zdecydowanych na inwestowanie i rozwój posiadanej bazy produkcyjnej, sprzyja przekształceniom strukturalnych sektora rolnego.

Z kolei główne cele programu zostały wskazane w punkcie 1 cyt. załącznika.

W umowie łączącej strony, cele kontraktu zostały skonkretyzowane w § 5 (k. 11v-12 akt).

Z poszczególnych zapisów wynika – wbrew twierdzeniom Sądu a quo – że osiągnięcie żywotności ekonomicznej gospodarstwa rolnego i spełnienie przynajmniej minimalnych standardów w zakresie higieny, ochrony środowiska i warunków utrzymania zwierząt, stanowiły tylko jedne z celów zawieranej umowy. Innym celem było np. uzupełnienie przez pozwanego wykształcenia.

Zatem, pozwany nie tylko, że nie spełnił jednego z wymaganych warunków, ale nadto, nie został osiągnięty przez niego cel, w postaci podniesienia swoich kwalifikacji rolniczych. W ocenie Sądu Apelacyjnego, zobowiązanie pozwanego do uzupełnienia wykształcenia, nie sprzeciwiało się, ani naturze stosunku, ani ustawie, ani wreszcie zasadom współżycia społecznego.

Sąd meriti odwołał się w swoim uzasadnieniu do wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 9 października 2012 r., sygn. akt V ACa 704/12, opublikowanego na: www.orzeczenia.gdansk.sa.gov.pl.

Oczywiście, abstrahując w tym miejscu od pewnych różnic w stanach faktycznych obu spraw, a więc niniejszej sprawy i tej, która była przedmiotem analizy w orzeczeniu z dnia 9 października 2012 r., wskazać trzeba, że wyrażono tam pogląd, że „domaganie się zwrotu dotacji tylko z przyczyny zbyt późnego uzupełnienia wykształcenia musi być uznane za niesłuszne. Doszło bowiem do konfliktu wartości w zasadzie równorzędnych: zasady pacta sunt servanda z podstawową zasadą sprawiedliwości i słuszności.

W tym konkretnym przypadku z uwagi na całokształt okoliczności - spełnienia celu umowy w jej gospodarczym aspekcie i ostatecznie wywiązaniu się z opóźnieniem z warunku towarzyszącego jakim było uzupełnienie wykształcenia - pierwszeństwo należy przyznać takim wartościom jak sprawiedliwość i słuszność. Udzielenie ochrony prawu powódki wywołałoby ujemne skutki dla beneficjenta, odwrotne do osiągniętych już na skutek wykonania przez niego umowy - wprawdzie z opóźnieniem - ale już w całości”.

Zdaniem Sądu ad quem, na gruncie niniejszej sprawy, z powyższym stanowiskiem nie można się zgodzić.

Po pierwsze, należy podkreślić, że reguła „pacta sunt servanda” jest zasadą, która powinna być przestrzegana przez strony każdego kontraktu. Z kolei, możliwość weryfikacji praw i obowiązków umownych przez pryzmat instytucji „nadużycia prawa (art. 5 k.c.)”, stanowi wyjątek od powyższej zasady. Skoro jest to wyjątek, to powinien charakteryzować się szczególnym, wyjątkowym aspektem.

Zatem, nie można a priori założyć, że występuje tu konflikt równorzędnych wartości. Mogą one być równorzędne, ale tylko i wyłącznie, przy zaistnieniu szczególnych okoliczności, towarzyszących wystąpieniu przejawów nadużycia prawa.

W przedmiotowej sprawie, pozwany na chwilę zawierania umowy zdawał sobie sprawę, że musi uzupełnić wykształcenie w odpowiednim czasie. Zdawał sobie również sprawę z tego, że nie legitymował się stosownym stażem. Powódka przypominała pozwanemu o obowiązku uzupełnienia wykształcenia. Początkowo, pozwany nie tylko, że nie kwestionował stanowiska powódki, ale jednoznacznie deklarował, że sprosta obowiązkowi uzyskania wykształcenia średniego rolniczego.

W okresie, w którym pozwany zobowiązany był podnieść swoje kwalifikacje, w jego życiu nie wydarzyło się nic nadzwyczajnego, uniemożliwiającego realizację umownego obowiązku. Brak jest jakichkolwiek informacji, aby pozwany np. chorował, aby dotknęła go jakakolwiek klęska żywiołowa, aby miał trudności z zaliczeniem odpowiednich przedmiotów itp. Z pewnością, w takiej sytuacji, nie zasługuje na uwzględnienie argument, że pozwany w tym czasie wykonał umowę, gdyż osiągnięto żywotność ekonomiczną gospodarstwa rolnego i spełniono przynajmniej minimalne standardy w zakresie higieny, ochrony środowiska i warunków utrzymania zwierząt. Pozwany bowiem, nie może być premiowany za to, że w części wypełnił warunki umowy. To był jego obowiązek, który przyjął na siebie zawierając kontrakt. Tym bardziej, że jak podkreślono już powyżej, nie były to jedyne cele umowy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w okolicznościach przedmiotowej sprawy, nie wydarzyło się nic takiego, co by mogło świadczyć o tym, że powódka domagając się zwrotu świadczenia, nadużyłaby swojego prawa. Wręcz przeciwnie, to pozwany podchodząc zbyt swobodnie do niektórych postanowień zawartej umowy, świadomie nie spełnił warunku uzupełniania wykształcenia, przez co ewidentnie naruszył zasadę pacta sunt servanda.

Nadto, należy jeszcze zwrócić uwagę na inny aspekt rozpoznawanej sprawy.

Realizacja projektu pomocy m.in. rolnikom, finansowana jest przy udziale tzw. środków unijnych. Wykazano już powyżej, że rozwiązania prawne obowiązujące w naszym wewnętrznym porządku prawnym, pozostają w zgodzie z prawem unijnym. Zatem, pojawia się kwestia kontroli wydatków związanych z realizacją tego projektu. Faktem powszechnie znanym (art. 228 § 1 k.p.c.), jest to, że w ostatnim czasie odpowiednie organy unijne postawiły zarzut Państwu Polskiemu niewłaściwego wydatkowania środków unijnych m.in. na rolnictwo. Prowadzi to do wniosku, że wszędzie tam, gdzie określone projekty finansowane są przy udziale środków unijnych, muszą być stosowane konkretne, transparentne i jednakowe dla wszystkich beneficjentów określonej pomocy, reguły rozdysponowywania tych środków. Dlatego też, w takim przypadku, nie ma przesłanek do jakiegokolwiek dowolności, uznaniowości czy faworyzowania określonych wnioskodawców.

Mając powyższe na względzie, Sąd Apelacyjny orzekł, jak w punkcie 1 (pierwszym) sentencji, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 496 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego, orzeczono na podstawie art. 108 § 1, 98 i 99 k.p.c. w zw. z § 2 ust. 1 i 2 w zw. z § 6 pkt 6 w zw. z § 12 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (jednolity tekst Dz. U. z 2013 r., poz. 490).

Na koszty te składały się: - wynagrodzenie pełnomocnika powódki – 2700 zł oraz opłata od apelacji – 3933 zł. Łącznie, stanowiło to sumę 6633 zł.